

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka): Michaela Nováková

Název práce: Reforma vězeňství od roku 1989 skrze optiku zaměstnanců věznic

Oponoval: doc. PhDr. Jan Váně, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE (*uved'te, do jaké míry byl naplněn*):

Autorka – Michaela Nováková – si ve své práci klade jako cíl kriticky posoudit reformu českého vězeňství po roce 1989. K tomu se rozhodla využít dat získaných jak během vlastního kvalitativního výzkumu tak na základě dostupných statistik. Cíl práce byl ve větší míře naplněn.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (*náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.*):

Michaela Nováková člení svou práci na dvě základní části. V první přibližuje historický kontext reformy vězeňství. Autorka představuje pozvolnou transformaci českého vězeňství, které je rámováno ideovou – alespoň deklarovanou – proměnou od represe k humanizaci. Dále popisuje základní legislativní normy a strukturu vězeňského systému. Tato část je zpracována adekvátně.

Míru proměny vězeňského systému v druhé části autorka prověřuje na základě výpovědí respondentů, kteří působí v systému jako „insideři“, jimiž jsou zaměstnanci věznic.

Autorka věnuje značnou pozornost reflexi svých předpokladů a reálných šancí při získávání respondentů. Považuji tuto reflexi za jednu z nejcennějších částí práce, obzvláště pro autorku. Protože s ohledem na zvolené prostředí značně riskovala, že se k respondentům nedostane vůbec nebo včas. Což při zadávání tématu není vždy studujícím zjevné.

Empirická část už vykazuje jisté nedostatky. Vlastní sběr dat, tedy počty a oslovení respondenti je v pořádku. Obtíž nastává při posuzování reformy. Úvodní část práce vzbuzuje očekávání, že předmětem reflexe bude hodnotová změna proběhnuvší během transformace vězeňství. Analýza ale „končí“ u několika kategorií, jejichž prizmatem se pokouší M. Nováková reformu vězeňství hodnotit. Jde o recepci bezpečnosti, podobu výkonu trestu, vzdělávací programy. To samo o sobě není málo, a šlo by využít i pro slibovaný záměr. Ale autorka jakoby se zastavila na půli cesty. Přibližuje, co si respondenti myslí o daných kategoriích bez hlubší interpretace a vysvětlení. Pro posouzení toho, kam se autorka během polostrukturovaných rozhovorů zaměřovala, by dost pomohlo, kdyby v příloze strukturu otázek představila. Sice hovoří o tématech a odvolává se na aplikaci topic guide postupu, ale čtenář nemá možnost se s probíranými tématy seznámit. Kromě předpokládané bezpečnosti, programů aj.

K interpretacím si dovoluji ještě několik poznámek. Nemohu se zbavit dojmu, že autorka měla od začátku jasno, jak je to s reformou vězeňství. Tedy, že reforma je nedostatečná. Zkusím doložit na příkladech. Považuji za velmi diskutabilní, až zavádějící, argument, že jelikož se recidiva odsouzených v letech 2000 – 2018 zvedla 60,7 % na 63,1 % (s. 31), znamená to, že příčina „zvýšení“ souvisí s povahou reformy. Byl bych velmi opatrný něco takové tvrdit při zvýšení o 3 procentní body. Obzvláště, když chybí hlubší rozpad faktorů ovlivňujících recidivu. To je četnosti návratů, skutková

podstata recidivistů (krádeže, těžká ublížení na zdraví, nepláči alimentů, jiné?), doba pobytu aj. Statistika je dobrý nástroj, ale nesmí se stát samoúčelný. Ještě jinak. Čísla nelžou, pokud víme, jak vznikla. Ale bez kontextuálního výkladu a zejména časových řad jsou závěry vždy maximálně orientační. Autorka sice připouští tuto možnost, ale spíše jako předjímání námitky oponentů, než že by ji skutečně reflektovala. Protože pokud by tomu tak bylo, daný argument by nemohla použít. Další kouzla se statistikou se týkají míry zaměstnanosti odsouzených. Jedná se o plošné číslo aplikované na všechny věznice. Konstatovat, že zaměstnanost je 59,89 % (pro rok 2018) a jež je autorkou v náznamech interpretována jako nedostačující, je neporozumění účelu statistik. Jde přeci o údaj pro všechny věznice. Opět bez odlišení jak si stojí věznice podle typu odsouzených, kde jsou geograficky lokalizované atd., což jsou faktory, které ovlivňují pracovní příležitosti. Tzn., mnohem přesnější by například bylo porovnávat podobné typy věznic. Pak by šlo usuzovat zda (ne)zaměstnanost roste, klesá a jak se promítá do práce s vězni. Konstatování, že vězni jsou využíváni jako levná pracovní síla už má mnohem nosnější příležitost pro věcnou argumentaci, pokud by existovala.

Zcela v rovině spekulací je rádoby argument, že recidiva neklesá, protože byla zrušena povinná vojenská docházka či že populace roste. Stačilo by se v druhém případě podívat do statistiky, aby autorka viděla, že populace „roste“ jen díky migraci, nikoli díky přirozené reprodukci. Pak by bylo dobré porovnat podíl cizinců mezi odsouzenými a jejich recidivu. Ještě jinak řečeno. Autorka používá jako vysvětlení nedostatečné reformy v souvislosti s recidivou odsouzených. Problém je, že recidivu nepoužívá jako analytický pojem, ale jako blackbox, do nějž lze skrýt leccos, aniž by bylo jasné, co v něm je.

Závěr je shrnutím již řečeného. Jedná se tak o shrnutí nikoli o závěr. Věřím, že aspirantka na bakalářský titul mezi tím dokáže rozlišit.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Práce po formální stránce práce obsahuje několik formální pochybení. Chybné číslování. Dle požadavků kladených na BP se patituli strany nezapočítávají, proto úvod má začít stranou 1. nikoli 5. Včetně toho je stanoven font písma a další standardy. Viz požadavky na BP stanovené děkanem, které lze mimo jiné nalézt na webových stránkách katedry.

Autorka nezná? Nedodržuje standardy užívání „%“, což v případě užívání statistických dat je více než rušivé.

Práce jinak splňuje standardy kladené na BP.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Cíl práce byl naplněn. Práce se mi líbí jak námětem, tak přístupem k ní. Je trochu škoda, že vzbuzená očekávání, reflexe reformy implicitně spojovaná s ideovými důvody (humanizace, postpenitenciární přístup aj.) nejsou recipovány. Ono by vůbec nevadilo jejich prověření skrze materiální entity (kamerový systém – bezpečí, personální nouze – finanční podhodnocení (?) zaměstnanců. Tedy jednoduše řečeno, prověření idejí reformy ekonomickou optikou. Protože ono je vždy snazší získat prostředky na kamery, než přesvědčit dozorce k jistým formám vidění světa, což naznačuje i autorka. Autorce se nepodařilo ale udržet jednotící analytický přístup ke zkoumanému jevu. Je to spíše kompilát nahodilostí. Nejviditelněji se to ukazuje v uvažování o recidivě. Vzniká pak podezření, že zjištění o tom, jak je reforma vězeňství neúplná, mělo být dokázáno, nikoli prověřeno. Slibně rozpracovaná práce je tak nedotažená, což je škoda. Protože je patrné, že autorka se tématu věnovala. Ale nepochybně existuje příležitost to ještě dopracovat na vyšším stupni studia, případně lépe uchopit.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

- (1) Autorka tvrdí, že přijetí alternativních trestů, tedy tzv. mimotrestních prostředků vede k větší efektivitě trestní politiky (s.17.) Pro takové tvrzení ale nikde nevidím statistický údaj nebo

epirický argument, který by takovou domněnku potvrzoval. Není možné zavedení alternativních trestů spíše číst jako způsob jak ulevit přetíženým věznicím? Pro což autorka naopak statistické údaje poskytuje. Úleva ale nesouvisí s idejemi, ale s řešením klasického problému vězeňství: „zavřít mohou, pustit musí“.

- (2) Není jasné, proč soc. pracovníci a vychovatelka věří v budoucí vývoj/progres v aplikaci postpenitenciární péče (s. 31). Autorka to pouze konstatuje, chybí jakýkoli doklad „argumentu“ či tvrzení. O co se tedy jejich přesvědčení opírá? Kromě pocitu, že to bude lepší?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

Práci navrhuji hodnotit známkou velmi dobře.

Datum: 15.6.2020

Podpis: